Pravidlá slovenského pravopisu. 3., upravené a doplnené vyd. Bratislava: Veda 2000.
Použitie tohto textu sa riadi zákonom č. 618/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov (autorský zákon).

I. PÍSMO, ABECEDA A PRAVOPIS

1. PÍSMO V SLOVENČINE

Hovorené (ústne) jazykové prejavy sa zaznačujú písmom, súborom grafických znakov, čiže písmen (grafém, litier). V slovenčine sa používa h l á s k o v é p í s m o l a t i n s k é h o p ô v o d u (latinské písmo, latinka).

P í s m e n a m i sa označujú hlásky schopné rozlišovať význam slov (fonémy). Na označenie jednej a tej istej hlásky sa zvyčajne používa jedno písmeno.

Na označenie niektorých hlások sa používajú písmená s diakritickými (rozlišovacími) znamienkami. Používajú sa:
dĺžeň: ***á, é, í, ó, ú, ý, ĺ, ŕ***,
mäkčeň: ***č, dž, š, ž, ť, ď, ň, ľ***,
dve bodky: ***ä***,
vokáň: ***ô***.

Niektoré hlásky sa zaznačujú spojením dvoch písmen (zložkami): ***dz*** (spojenie písmena ***d*** a písmena ***z***), ***dž*** (***d*** a ***ž***), ***ch*** (***c*** a ***h***). Keďže ide o označenie nedeliteľných zvukových celkov, aj zložky sa pokladajú za samostatné písmená.

V písme sa popri písmenách používajú i n t e r p u n k č n é z n a m i e n-k a. V slovenčine sa používajú tieto interpunkčné znamienka: bodka, výkričník, otáznik, čiarka, bodkočiarka, dvojbodka, úvodzovky, pomlčka, spojovník, tri bodky, apostrof, zátvorky, lomka.

2. SLOVENSKÁ ABECEDA

Súbor všetkých písmen, ktoré sa používajú v istej grafickej sústave, nazýva sa abeceda. P o r a d i e p í s m e n v slovenskej abecede je takéto:

a, á, ä, b, c, č, d, ď, dz, dž, e, é, f, g, h, ch, i, í, j, k, l, ĺ, ľ, m, n, ň, o, ó, ô, p, q, r, ŕ, s, š, t, ť, u, ú, v, w, x, y, ý, z, ž.

Popri malých písmenách sa používajú paralelné veľké písmená:

A, Á, Ä, B, C, Č, D, Ď, DZ, DŽ, E, É, F, G, H, CH, I, Í, J, K, L, Ĺ, Ľ, M, N, Ň, O, Ó, Ô, P, Q, R, Ŕ, S, Š, T, Ť, U, Ú, V, W, X, Y, Ý, Z, Ž.

P o z n á m k a. – Písmená slovenskej abecedy sa hláskujú takto: ***a*** = [a], ***á*** = [á], ***ä*** = [široké e], ***b*** = [bé], ***c*** = [cé], ***č*** = [čé], ***d*** = [dé], ***ď*** = [ďé], ***dz*** = [dzé], ***dž*** = [džé], ***e*** = [e], ***é*** = [é], ***f*** = [ef], ***g*** = [gé], ***h*** = [há], ***ch*** = [chá], ***i*** = [i], ***í*** = [í], ***j*** = [jé], ***k*** = [ká], ***l*** = [el], ***ĺ*** = [dlhé el], ***ľ*** = [eľ], ***m*** = [em], ***n*** = [en], ***ň*** = [eň], ***o*** = [o], ***ó*** = [ó], ***ô*** = [uo], ***p*** = [pé], ***q*** = [kvé], ***r*** = [er], ***ŕ*** = [dlhé er], ***s*** = [es], ***š*** = [eš], ***t*** = [té], ***ť*** = [ťé], ***u*** = [u], ***ú*** = [ú], ***v*** = [vé], ***w*** = [dvojité vé], ***x*** = [iks], ***y*** = [ypsilon], ***ý*** = [dlhý ypsilon], ***z*** = [zé], ***ž*** = [žé].

V slovách cudzieho pôvodu, najmä vo vlastných menách, používajú sa aj iné písmená, napr. ***ö, ü, Ö, Ü***. V istých situáciách zachovávame v slovenčine aj písanie písmen vyznačujúcich sa najmä inými diakritickými znamienkami, napr. ***ã, Ã; ẽ, Ẽ; ê, Ê; ć, Ć; ś, Ś; ç, Ç; ş, Ş; ţ, Ţ*** atď. V slovách cudzieho pôvodu sa zachovávajú aj zložky, napr. ***sz*** (v poľštine označuje hlásku ***š***, v maďarčine hlásku ***s***), ***sch*** (v nemčine hlásku ***š***), ***sh*** (v angličtine hlásku ***š***), ***nh*** (v portugalčine hlásku ***ň***), ***lj*** (v chorvátčine hlásku ***ľ***), ***nj*** (v chorvátčine hlásku ***ň***). Niektoré zložky v slovách cudzieho pôvodu sú rovnaké ako v slovenčine, ale označujú iné hlásky, napr. ***ch*** (v angličtine ***č,*** vo francúzštine ***š***) a pod. (Podrobnejšie porov. v kapitole o písaní slov cudzieho pôvodu na s. 38 – 42.)

3. PRAVOPIS A JEHO PRINCÍPY

Pravopis je súbor znakov a pravidiel na zapisovanie jazykových prejavov písmenami (malými a veľkými) a interpunkčnými (rozdeľovacími) znamienkami.

Pravopis súčasnej spisovnej slovenčiny je vybudovaný na viacerých pravopisných princípoch s dominantným postavením fonematického princípu.

1. F o n e m a t i c k ý p r i n c í p. – Jedna a tá istá hláska schopná rozlišovať význam slov alebo tvarov (fonéma) píše sa jedným a tým istým grafickým znakom (písmenom). Tento princíp sa dôsledne zachováva pri hláskach ***a, á, ä, b, c, č, d, e, é, f, g, h, j, k, l, ĺ, m, n, o, ó, p, r, ŕ, s, š, t, u, ú, v, z, ž.***

Písmená ***dz, dž, ch*** (t. j. zložky) označujú osobitné hlásky v rámci morfém (významových častí slov), napr. ***medzi, džavot, pichať***. Pri stretnutí ***d*** a ***z, d*** a ***ž, c*** a ***h*** na hraniciach morfém nejde o osobitné písmená (zložky) na označenie osobitných hlások, ale o stretnutie dvoch hlások a dvoch písmen ***d + z, d + ž, c + h,*** napr. ***odzemok, odžať, viachlasný***.

Fonémy ***ď, ť, ň, ľ*** sa označujú osobitnými písmenami s mäkčeňom pred samohláskami ***a, o, u,*** pred spoluhláskami a na konci slova, napr. ***ďobať, ťahať, ráňať, ľud, Peťko***. Pred ***e, i, í, ia, ie, iu*** sa označujú písmenami ***d, t, n, l*** (bez mäkčeňa), napr. ***deti, telo, leto, nízky, lístie, liať, lietať, havraniu***.

Tzv. ***i***-ové dvojhlásky sa zapisujú znakmi ***ia, ie, iu***. V slovách cudzieho pôvodu a v zložených alebo odvodených slovách na hraniciach morfém spojenia ***ia, ie, iu*** obyčajne označujú rôznoslabičné spojenia samohlásky ***i*** so samohláskami ***a, e, u,*** napr. ***fialka, protialkoholický, diecéza, protiepidemický, diuretikum, protiumelecký, priučiť***. Tzv. ***u***-ová dvojhláska sa označuje jedným písmenom ***ô*** (***o*** s vokáňom), nie spojením písmen, zložkou (***uo***).

Na označenie fonémy ***i*** sa používajú dve písmená – ***i*** a ***y***. Píšu sa podľa morfematického, gramatického a etymologického princípu, ktoré sa v slovenskom pravopise uplatňujú popri fonematickom princípe.

V slovách gréckeho a latinského pôvodu sa na označenie spojení hlások ***ks*** alebo ***gz*** používa písmeno ***x***, napr. ***xylofón, exemplár***.

V niektorých slovách cudzieho pôvodu sa na označenie fonémy ***v*** používa písmeno ***w,*** napr. ***watt***.

Písmeno ***q*** alebo spojenie ***qu*** sa v slovách cudzieho pôvodu používa na označenie hlásky ***k*** alebo spojenia hlások ***kv***, napr. ***Quito*** [kito], ***Quebec*** [kvibek].

2. M o r f e m a t i c k ý p r i n c í p. – V spisovnej slovenčine sa zachováva jednotná podoba slov a morfém so znelými alebo neznelými spoluhláskami na rozdiel od výslovnosti, kde sa na morfematickej hranici nevyskytujú kombinácie znelostne nerovnakých hlások (prestávka sa prejavuje ako neznelá hláska): napr. slovo ***dub*** sa vyslovuje ako [dup] so spoluhláskou ***p*** na konci slova, ak sa vyskytuje pred prestávkou alebo pred slovom začínajúcim sa neznelou spoluhláskou, napr. ***dub spadol*** [dup spadol], tvar ***duba*** a ďalšie tvary sa vyslovujú so spoluhláskou ***b***. Slovo ***chlap*** sa vyslovuje so spoluhláskou ***p*** na konci slova, ak sa vyskytuje pred prestávkou alebo pred nasledujúcou neznelou spoluhláskou, napr. ***chlap sedí.*** Ak nasleduje slovo so znelou spoluhláskou alebo samohláskou na začiatku a medzi slovami nie je prestávka, vyslovuje sa ***b***, napr. ***chlap zastal, chlap ostal*** [chlab zastal, chlab ostal]. V písme sa používa grafický znak pre znelú alebo neznelú spoluhlásku podľa výslovnosti pred samohláskou v iných tvaroch toho istého slova alebo v jeho odvodeninách: ***dub*** (podľa tvarov ***duba, dubu*** atď. a podľa odvodených slov ***dubisko, dubový, dubina***), ***chlap*** (podľa tvarov ***chlapa, chlapovi*** atď. a podľa odvodených slov ***chlapík, chlapisko, chlapina*** atď.), predpona ***roz-*** v slove ***rozbiť*** i ***roztrhať*** (podľa výslovnosti v slove ***rozorať***) a pod. V týchto prípadoch sa v písme nerešpektuje znelostné spodobovanie, zachováva sa jednotné písanie spoluhlásky (spoluhlások) vo všetkých tvaroch slova a jeho odvodeninách. V tom sa prejavuje morfematický princíp nášho pravopisu.

Morfematický princíp sa neuplatňuje pri písaní slov s predponou ***s-/z-/zo-*** (píšu sa podľa fonematického princípu), napr. ***spísať, zbiť, zobrať***.

V spisovnej slovenčine sa jednotne píšu slovotvorné, kmeňotvorné alebo pádové prípony, napr. slovotvorná prípona ***-ík/-ik*** v slovách ako ***študentík*** (od ***študent***), ***chlapík*** (od ***chlap***), ***učitelík*** (od ***učiteľ***), ***fúzik*** (od ***fúz***), prípona ***-in*** v slovách ako ***susedin*** (od ***suseda***), ***robotníčkin*** (od ***robotníčka***), ***mamin*** (od ***mama***), ***Lein*** (od ***Lea***), ***Kittin*** (od ***Kitty***), prípona ***-yňa*** v slovách ako ***bohyňa*** (od ***boh***), ***otrokyňa*** (od ***otrok***), ***obryňa*** (od ***obor***), ***svätyňa*** (od ***svätý***); pádová prípona ***-i*** v nom. pl. životných podst. mien muž. rodu a v gen., dat. a lok. sg. a v nom. pl. podst. mien žen. rodu zakončených na spoluhlásku, napr. ***študent – študenti*** (vyslovuje sa [študenťi]), ***chlap – chlapi, astronóm – astronómi, kosť – kosti, zmes – zmesi***; kmeňotvorná prípona ***-i***, resp. ***-í*** v slovesných tvaroch ***hodiť, kŕmiť, variť, hodí, kŕmi, varí***; pádová prípona ***-y*** v nom. a akuz. pl. neživotných podst. mien muž. rodu a v gen. sg. a nom. a akuz. pl. podst. mien žen. rodu v slovách ako ***hrad – hrady, dub – duby, strom – stromy, žena – ženy, matka – matky, fujara – fujary, idea – idey***.

3. G r a m a t i c k ý p r i n c í p. – Písmená ***y, ý*** a ***i, í*** sa používajú na rozlíšenie tvarov nom. sg. a nom. pl. prídavných mien vzoru p e k n ý a tvarov nom. sg. a nom. pl. iných slov, ktoré sa skloňujú rovnako ako prídavné mená vzoru p e k n ý, napr. ***pekný chlapec – pekní chlapci, krásny chlapec – krásni chlapci, jeden pocestný – dvaja pocestní, akýsi chlapec – akísi chlapci, prvý pretekár – prví pretekári, volaný účastník – volaní účastníci***. Tento princíp sa neuplatňuje pri písaní prídavných mien vzoru c u d z í (tvary nom. sg. a nom. pl. sa píšu rovnako), napr. ***cudzí chlapec – cudzí chlapci.***

4. E t y m o l o g i c k ý p r i n c í p. – V predponách a základoch d o m á c i c h s l o v sa na označenie foném ***i, í*** používajú písmená ***i, í*** a ***y, ý*** podľa pôvodu. Písanie týchto písmen sa v nich zachováva podľa stavu v staršom jazyku, keď jestvovali osobitné fonémy ***i, í*** a ***y, ý*** (porov. kapitolu o písaní samohlások ***i, í,*** s. 29 – 31).

Etymologický princíp sa uplatňuje aj pri písaní s l o v c u d z i e h o p ô v o d u, ktoré v pravopise zachovávajú pôvodnú podobu, a zachováva sa (najmä vo vlastných menách) aj písanie cudzích písmen, ktoré sa v slovenčine bežne nepoužívajú, napr. ***cylinder, gymnázium, rytmus, hystéria, história, polygrafia, poliklinika, filozofia, idea, Röntgen*** (meno osoby), ***röntgen*** (pomenovanie prístroja), ***Słowacki, Magalhães, Ibañez, Keserű, Győr***. Pravopisne zdomácnené slová sa píšu v zhode s ustálenou slovenskou výslovnosťou, spravidla sa však zachováva pôvodné písanie ***i, í*** a ***y, ý,*** napr. ***futbal, menčester, žurnál, adresa, brigáda, lýra.***

V slovenskom pravopise má d o m i n a n t n é p o s t a v e n i e fonematický princíp s korešpondenciou fonémy a grafémy. Dopĺňa ho morfematický princíp, ktorého uplatňovanie prispieva k jednotnému písaniu morfém (na rozdiel od zmien vo výslovnosti paralelných znelých a neznelých spoluhlások) a k jednotnému písaniu niektorých morfém s ***i, í*** a ***y, ý.*** V malej miere je zastúpený gramatický princíp. Značné zastúpenie má etymologický princíp, ktorý sa týka písania slov domáceho aj cudzieho pôvodu. Keďže ide o písanie podľa stavu v staršom jazyku alebo podľa stavu v cudzích jazykoch, nemá tento princíp oporu v súčasnom jazyku, a preto uplatňovaniu a osvojovaniu tohto princípu treba venovať osobitnú pozornosť.